

OBSERVATIONES
NONNULLÆ SUPER NA-
TURAM PHRENOSCHE-
MATUM.

Quas

Consentiente Ampliss: Facultate
Philosophica in Regia Academia
Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO,
Celeberrimi Viri

DN. TORST. RUDEEN,

Poët. Profess. Ord. h. t. Facult.

Phil. Decani Spectabilis,

Publici Speciminis loco

Bonis examinandas modestè exhibet

JONAS EMZEEN,

Wermel:

ad d. 30 Aprilis Anni 1697 loco
& horis adsuetis.

Impr. apud Jo. WALLIUM.

Ad eundem Pastor. Carlot

*Admodum Reverendo multaque & eruditionis
& experientia laude Praclarissimo,*

**DN. M. BRYNTHONI
MAGNELIO,**

Pastori in Stafnäs & ceteris, quæ huic
annectuntur, ecclesiis longè meritissi-
mo, nec non vicini districtus Præposito
gravissimo curatissimoque, Mæcenati,
Promotori ac Benefactori summa
veneratione suspiciendo.

Plur. Reverendo ac inclyto,

DN. JOH. HOLMEDALIO,
Holmedalensium Pastori fidelissimo vi-
gilantissimoque, ut ante aliquod abhinc
annos præceptori fide ac industria mihi
spectatissimo, sic nunc Promotori ac Fau-
tori indubitatissimo, omniq; honore
ætatem prosequendo.

**IN. INFUCATÆ. PIETATIS. GRATIÆQUE.
TA. IN. SE. COLLATA. BENEFICIA. HA**

Singulis pro merito

RIS

*Plurimum Reverendo atque Clarif-
simo Domino,*

DN. M. DANIELI
EUGERSS/

Pastori in Arswijka cum ejus an-
nexis dignissimo atque attentissimo,
Evergetæ ac Promotori certissi-
mo multumque devene-
rando.

Reverendo Doctissimoque,

DN. AMUNDO EMZENIO,
Sacellano in Estafnâs diu optime
merito, parenti, quavis filialis pie-
tatis reverentia ma-
ctando.

RECORDATIONIS. SYMBOLUM. OB. MUL-
SCE. PAGELLAS. SACRAS. ESSE. CUPIT.

addictissimus

cliens

J. EMZEM.

In Juvenem
Eruditione & Virtute pereximium,
DN. JONAM EMZEEN
Wermelandum,
De PHRENOSCHEMATIBUS
acutè differentem,

Ἐπιγρᾶμα.
Impiger EMZENI, præclatis nomen adæquas
Factis, excellens prodis & ingenium;
Discursu docto PHRENOSCHEMATA quando re-
singis,
Doctrinæ fontes effodis atque gravis.
Haud aliter lætis olitor desudat in hortis,
Cisternas quærens sponte fluentis aquæ:
Impendit curas satagens noctesque diesque,
Ut tandem fructus ipse referte queat.
Sedulus inquiris quoque sic Emblemata acuta,
Sæpius & rectis prodita sensa notis.
Sit Phrenoschema tuum, EMZENI; *Sudore Co-*
ronam!
Præmia j̄sic referas digna labore tuo!

Gratulabundus L. Mq̄.
scripsit

PETRUS LAURBECCHIUS
S. S. Th. D. Prof. Primar.
Conf. Ep. Wib.

Literis & moribus conspicuo Domino,

JONÆ EMZEE N,

Amico dilecto,

S. P. D.

Cum hisce primum diebus intel-
ligerem Te specimen Eruditi-
onis daturum, consilium mutasse
& pro amplissimo illo argumen-
to, prolixius quam res tuæ ferrent
(ditior enim doctrinâ es quam au-
ro) adornato, breve hocce, sed
subtile tamen reconditæque omni-
nò sapientiæ elegisse, tantum abest:
ut institutum tuum improbarim,
ut illud magnopere laudem. Si
enim non una sed multiplex datur
via, quâ ad Mutarum culmen con-
tendimus, variusq; in earum castris
est modus, quo nos illis probamus,
utique tantò magis es æstimandus,
quantò consilio tuo mutato mon-
stra.

strasti abundantius, Tibi non unicam, sed diversam & æque unam ac alterã viam esse notã, quã examinis probam subire, voti compos reddi metamq; honestissimã assequi possis. Ea verò est utriusq; elegantia & pulcritudo, ut quænam alteri cedat, & alterã quæ superet non videam. Hoc tantũ comperi, unam alteramquæ de solida tua Eruditione variarumq; scientiarũ capaci ingenio satis superque testari. Ito igitur pede felici & fata sequere, nec dubita quin veniet cũ tempore tempus, quo tot circa sapientiæ studiũ devorata molestia, tam innocens & laudabilis vita, tantusq; animi candor, ob quẽ cuncti impensè te amant, honoribus & præmiis largiter & dignè compensabuntur. Vale. Scripsi occupatiss.

Te non parum estimans
LAURENT. BRAUN

h. t. Rector.

Eruditis & benivolis pariter legentibus
S.

Quum animi mei eique permissi
otii, cujus non minus quam ne-
gotii exigitur ratio, rationem a-
liquo exercitio Academico ante
aliquod abhinc tempus reddere volutaram,
materiam elegi arduam quidem, mihi tamen
non injucundam & qua, si ulla alia, cogitationes
meas in interiorum mei, nec mei vel tui so-
lius, sed universi generis humani cogni-
tionem deduceret. Scilicet certum mihi erat,
quod etiam pro qualicumque ingenii mei
valento confeci, partium homini essentia-
lium, anime nimirum & corporis, perpendere
naturas earumque nunquam satis mirandam
unionem & denique inde proveniens mu-
tuum utriusque partis actionum & passio-

*

11173

num commercium. Verum quo minus id, quidquid erat tentaminis, in apricum prodiret, præter dehortamina bene mihi cupientium suis causis non destituta, satis prægnans etiam causa erat iniquitas fortune, quæ sumtus, quos & tractatus desiderasset amplitudo & ego possideri optassem, suppeditare prorsus renuebat. Idcirco si qua parte sui mutila & manca hæ fuerint pagelle, quas de re præsentis labore magis subitaneo consignavi, nec legentium desiderio, nec materie dignitati fecerint satis, veniam bonorum non despero: eorum præsertim, qui noverunt eum esse rerum mearum habitum, qui quidvis potius admitteret, quam ut tantulo temporis spatio duobus argumentis, quo deceret vultu adornandis, suppetere. Atque hæc erant, quæ præfari susterat, ne quem animi nostri sententia simul ac præsentis propositi ratio lateret. De cætero optimum quemque bene valere jubeo & tenuitatem nostram boni consulere perquam officiose & humaniter obsecro.

THES.

Quemadmodum societas, quam civilem vocamus, plurimis putatur non minus externæ humani generis necessitati ac indigentiaë originem debere, quam naturali ejusdem propensione: ita quæ eandem societatem perpetuo conservant, perinde ac primo conciliarunt, hominum voces sive ore sive literis expressæ, ut animorum signa ac indices sint, plus habent abs nominali impositione, quam ex sua natura; Nam licet interdotes alias, quibus Creator optimus hominem ad imaginem suam factum brutorum forti exemit, haud minima sit ea, qua animi conceptus ore explicaret aliisque suis consortibus communicaret, licet articulatam etiam vocem homini ex natura inesse certum sit, tantum tamen abest: ut vocabulum unum præ altero sua natura certam rem denotet: ut nihil magis defuerit, quam ut inter homines eadem usus lingua intercederet pactum, quo rem unam una &

A

non

non alia voce designent, cujus pacti virtute id etiam quisque animo voluisse existimatur, quod verba ejus præseferunt, præsumiturque insuper hominis ingenium haud secius cognosci ex sermone seu vivo seu literis commisso, quam ex sono cognoscitur vas vacuum aut plenum. Ex hac sermonis & animi nostri concordia *Phrenoschematis* appellationem traxerunt symbola, quibus maximi quique viri heroicæ mentis consilia exprimere sueverunt.

THES. II.

Est autem phrenoschema vox recentius inventa, Græca origine, composita ἀπὸ τῆς φρενὸς ἢ οὐχίμαλ & sonatque latine vi vocum imaginem sive figuram animi: unde nostratibus cum germanis venit nomine *Sinn=bild*/ Italisque, à quibus hoc argutandi genus quam maximè est excultum, *impresa* ab Italica voce impendere, quod est aliquid aggredi vel moliri, Gallis *devise* dicitur.

THES. III.

Natura phrenoschematos consistit in argutia, quæ in proportionata metaphora argumenti poetici ex simili fundatur, heroicisque cogitationes symbolica ratione exprimit, addita brevi acutaque sententia, quæ communiter signatur nomine lemmatos. Sive brevius sic placuerit; quod sit metaphora poetica per figuram heroicam quid exprimens, cujus finis est cum delectatione docere.

THES. IV.

Partes phrenoschema constituentes esse volunt nonnulli duas, quas appellant animam & corpus, alii addunt tertiam sententiam scilicet sive inscriptionem, quæ animæ cum corpore concentum demonstrabit. Illi qui tres partes volunt, dicunt *corpus* dici ipsam imaginem sive figuram, *animam* vero ejusdem imaginis cum re explicanda similitudinem, *sententiam* esse indicium similitudinis cum re personave. E: G:

A;

Phre-

Phrenoschema, quod Augustissimo nostro Regi (cujus nunquam satis deplorandum obitum infaustissimus nuper attulit nuntius) positum est, Arctos nimirum cum lemmate *nescit occasum*. *Corpus* est stella polaris: *anima*, ejusdem cum Rege similitudo, quæ in hoc consistit: quemadmodum Arctos aliis Stellis occidentibus manet interdiu noctuque cum suis inoccidua: sic Rex noster clementissimus pacis ac virtutis Studio die nocteque invigilando se suosque vindicat ab interitu, mereturque à pia posteritate heroicis suis & immortalibus factis, ut ejus fama haud prius sentiat oblivionem, quam Calisto occasum. Reliqui, quibus bipartitio placet, sententiam ipsam seu lemma *animam* vocant, quæ occultè spectatorem admonet, convenientiæ inter figuram & consilium repræsentatum.

THEſ. V.

Licet de re quavis non inhoneste desumi possint metaphoræ, non
alias

alias tamen magis, quam in phrenoschematibus, utpote genuinis heroum fœtibus, sollicité agendum ut metaphora adhibeantur perfectiores, perfectiores autem censentur, quæ petuntur à rebus sensu carentibus, quam vivis, ex naturalibus, quam artefactis, exterminis remotis, quam propinguis. adeoque minus sapiunt similitudines ex homine ad hominem, quam elementis, meteoris metallis ac mineralibus sumtæ; quippè illæ nec adeo novæ sunt: ut admirationem mereantur, nec adeo patentes: ut comparationis tertium translationisque proportionem expleant: monstra quoque exesse jubentur cum Imaginibus fabulosis & similibus, quæ ex hominum commento, non ex natura vim suam habent; nisi commenta sint vulgatiore, quæ nonnunquam cum adplausu usurpantur.

THEŒ. VI.

Membra tamen corporis humani in Phrenoschemate callide adhibita non omni carent sale. E: G: si osten-

furus indefessum laborem gloriam
parere, depingas manum cum clava
Herculis & lemmate: *Hinc virtus & gloria.*
Sic quoque venti, per vultus humanos
exnubibus spirantes repræsentantur.
Qua occasione id monendum esse du-
co, vix humani corporis partes ad-
duci debere, præter illas, quæ possunt
solæ spectari sine horrore, & sunt tan-
quam protensæ ab ipso corpore laten-
te, cujus stirpi etiamnum adhærent.

THES. VII.

Sint metaphoræ nobiles & pul-
cræ, non humiles, turpes aut fœdæ:
sint naturales, non tamen omni admira-
tione destitutæ: novæ; sed ita tamen, ut
non opus sit divinatione in istis cogno-
scendis, & quæ possunt per quatuor
terminos adplicari ac resolvi: ut si ad
denotandum principem optimum, qui
cominus & eminus armis & consilio
triumphat, depingatur Histrix cum
temmate: *cominus & eminus.* Quæ me-
taphora per quatuor terminos adpli-
tatur. Sic aliquis ad denotandum a-
ni-

nimum candidum & nulla ratione cor-
rumpi facilem, corpus fecit candidam
papyrum positam sub ipso foco coëun-
tium radiorum solis, per CrySTALLUM
causticam refractorum, illæsam ab illo
igne qui quoslibet alios colores adurit,
cum sententia; *Candor illæsus*. Quatuor
termini sic exprimuntur: quemadmo-
dum focus vitri caustici nihil valet ad-
versum colorem candidum, ita nulla
vis, licet fortissima dimovebit men-
tem candidam à tramite recti. *In o-
mni re decorum est servandum.*

THES. VIII.

Inscriptio ipsa nihil nominet eo-
rum, quæ in figura cernuntur expres-
sa. Nam superflua est inscriptio, si
figura sine inscriptione sensum habeat
integrum atque absolutum: quale illud
Phrenoschema æmuli Mediceæ fami-
liæ, *bombardam* depingentis, quæ pi-
lam exploderet, significantis Medi-
ceam familiam, cujus insignia *pila* sunt,
ferro & igne extrudendam. Et est
Su-

Superflua figura, si lemma sine figura certi quidpiam significet. Unde licet ad impresam requirantur & corpus & inscriptio; non tamen est: ut utrumque semper exprimatur; Cum etiam id genus occurrant inscriptiones, quæ corpore non egent, taliaque corpora, quæ sine inscriptione intelligi possunt, qualia sunt plerumque gentilitia insignia: de quibus ars Heraldica tractat.

THES. IX.

Observandum quoque est antiquitus fuisse in ulu præsertim inter beligerantes non per picturas & imagines; Sed per ipsas res ultro citroque missas heroica animorum consilia prodere, absque tñ: omni voce, quæ inscriptionis vicem posset supplere. Ita Joh: Magnus historiæ suæ lib. 3. cap. 6. 7. Narrat Gothorum regem Anthinum Dario Hytalspi bellum sibi ob negatas filix nuptias inferenti misisse *avem*, *muram* & *ranam*: quibus donis significabatur omnem Persis reditum inter-

terceptum iri, nisi cum avibus avo-
lent, aut ranis flumina tranent, aut
cum muribus terræ cavernas aperiant,
quartam elabendi viam nullam dari.

THES. X.

Si imago inscriptiove ad Autoris
vel nomen vel cognomen, familiam
vel res gestas alludant non parum con-
ferunt ad Phrenoschematis dignita-
tem. Sic quidam: ut Gelardæ cuiquam
blandiretur, Ætnam depingi fecit cum
Inscriptione: *gelat & ardet.*

THES. XI.

Corpus non continebit plures i-
mages, nisi plures istæ unum quid
faciant, ac uni sententiæ serviant, quan-
doquidem per ejusmodi symbola non
nisi unicum mentis consilium adum-
bratur. Inter plura itaque rem unam
componentia præcipue numerari so-
lent Stellæ, luna & cætera, quæ no-
cturnum Cælum exornant: sic a-
liquis proditurus desiderium amicæ

profectæ vel defunctæ, quod nulla Venus superstes aut præsens solari potis erat, depinxit heliotropium, de caule sua versus terram pendulum, & sollicite respectans exiguas reliquias radiorum solis sub terræ umbra occultati, secum lunæ Stellarumque innumerarum supra se micantium, cum hac Epigraphe: *non mille quod absens.*

THES. XII.

Animi Conceptus, qui imagine vel inscriptione designatur, si perfectus audiet, nec talis erit: ut plurifariam explicetur, nec talis: ut pluribus adplicetur aut opportunus sit cavillari volentibus. Quale fuit phrenolchema regis Galliæ si rectè accepimus: in quo sol totam terram illustrans cum lemmate *sufficit unus*, designabat illius regis celebritatem, quod immutarunt Belgæ, gens si ulla alia libertatis studiosa & Monarchico statui infensa, interponendo inter imagines solis & telluris

luris, simulacrum Casei Hollandici, ipsiqve inscriptioni has voces adjicendo: *nisi Caseus esset.*

THES. XIII.

Inscriptio quanto est brevior, tanto reputatur dignior, eritque illa nec adeo vulgaris, ut omnibus pateat: nec adeo obscura, ut omnes fugiat: amari autem maxime solet latina, utpote quâ lingvâ erudito orbi non alia est communior: item in prima & tertia persona, rarius in secunda, ubique autem suum salem habebit.

THES. XIV.

Phrenoschemati licet confine sit emblema; ab eo tamen haud parum differt loco atque artificio: scilicet huic locus magis proprius est scutum, vexillum, galea, sigillum cum consimilibus aliis. Phrenoschema etiam hoc existimatur perfectius, quo figura ac lemma sunt acutiora & magis

gis unica: Emblema vero popolare est, ad mores hominum in universum spectans, loca habens propria telas, tabulas, parietes, opera phrygia & marmorea, plures item & quaslibet figuras admittens, nec integra humana simulacra respuens, quæ in Phrenoschemate, uti dictum est, sine vitio non comparent: Emblematis exempla duo tantum adferam, tabulas scilicet, in quarum altera depicti stabant duo ardeliones cum lemmate: *nos sumus tres*, quo innuebantur voluisse spectatorem fore ardelionum tertium. In altera Eva Adamo fatale pomum manducandum porrigebat cum lemmate: *malus mala malum*. Phrenoschematis quoque plura produxisse exempla initio constitutebam, sed contrarium svadente tempore hisce allatis supersedeo & manum de tabula.

וגרל יהיה תמיד

Ad Juvenem.

Virtute & Doctrina Politissimum

Dn. JONAM EMZEEN,

amicum & popularem perquam dilectum cum de indole Phrenoschematum pulcre disputaret

Qui vires hominis, nomen, pia facta;
genusque
Res varie simulant, hoc Phrenoschema docet.

*Et docet autorem didicisse fideliter artes,
Quas nunc cum Phœbo lata Minerva
probat.*

Amoris Contestandi ergo.

Scriptit

MAGNUS Lindbeck.

Ei

Macte tuæ nitidæ sic spargere semina
mentis

Ingenii felix indole macte tui!

Præmia sic meritum, studium sic fama
manebunt,

Dum micat è sacro castalis unda jugo.

*Studiorum suorum moderatori carissim
mo sic adplaudere voluit*

70 H. floor.

Swar til Ehyt Sinne har det ädla
Smucke ämnat/

Som Himlen i wår Siäl sin Sinn-
nes-Bild har sprängt/

Afbildar detta Wårck/ som til ett Prof
är lämnat/

At I til Dygd och Wett Ehyt Sinn-
vposfra tänckt.

OTTO floor.

